

«Затверджую»

ректор Національної музичної академії

України імені П. І. Чайковського

доктор філософії, професор,

заслужений діяч мистецтв України

М. О. Тимошенко

14." вересня 2025 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та
практичне значення результатів дисертації
Рукомойнікова Валентина Олександровича
на тему «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі
музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло
XIX — XX століть)»
на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 025 — «Музичне мистецтво»
з галузі знань 02 — «Культура і мистецтво»

ВИТЯГ

з протоколу № 2

засідання кафедри теорії музики

Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського

від «10» вересня 2025 року

ПРИСУТНІ:

професор, кандидат мистецтвознавства **І. М. Коханик** (зав. кафедри);
професор, доктор мистецтвознавства **Б. О. Сюта**; доцент, доктор
мистецтвознавства **І. Г. Тукова**; професор, в.о. професора
Т. О. Бондаренко; професор, кандидат мистецтвознавства **О. М. Жарков**;
в.о. професора, доцент, кандидат мистецтвознавства **Т. В. Філатова**; доцент,
кандидат мистецтвознавства **С. Г. Гоменюк**; доцент, кандидат
мистецтвознавства **Є. В. Ігнатенко**; доцент, кандидат мистецтвознавства
В. М. Олендарьов; доцент, кандидат мистецтвознавства **Н. Ю. Щербакова**;
доцент, кандидат мистецтвознавства **О. В. Ринденко**; ст. викладач, кандидат
мистецтвознавства **А. В. Івко** (секретар)

ПОРЯДОК ДЕННИЙ: Проведення та обговорення публічної презентації
наукових результатів дисертації аспіранта кафедри теорії музики Національної
музичної академії України імені П.І. Чайковського Рукомойнікова Валентина
Олександровича на тему «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в
процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX–XX

століть)» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 — «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 — «Культура і мистецтво».

Тема дисертаційної роботи «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX — XX століть)» була перезатверджена на засіданні Вченої ради Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського 19 травня 2025 року (протокол № 12).

Науковий керівник — кандидат мистецтвознавства, професор Жарков Олександр Миколайович.

СЛУХАЛИ: Публічну презентацію наукових результатів аспіранта кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського Рукомойнікова Валентина Олександровича за матеріалами дисертації «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX — XX століть)» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 — «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 — «Культура і мистецтво».

Рукомойніков Валентин Олександрович доповів основні положення дисертаційної роботи: актуальність, наукову новизну, практичну цінність, використання результатів дисертації.

ВИСТУПИЛИ:

Поставили запитання:

в.о. професора Т. О. Бондаренко; доцент, кандидат мистецтвознавства Н. Ю. Щербакова; ст. викладач, кандидат мистецтвознавства А. В. Івко; доцент, кандидат мистецтвознавства С. Г. Гоменюк; в.о. професора, доцент, кандидат мистецтвознавства Т. В. Філатова.

Науковий керівник: професор, кандидат мистецтвознавства О. М. Жарков (*виступ позитивний*).

Взяли участь у обговоренні роботи:

професор, кандидат мистецтвознавства І. М. Коханик (зав. кафедри); доцент, кандидат мистецтвознавства О. В. Ринденко; в.о. професора, доцент, кандидат мистецтвознавства Т. В. Філатова; в.о. професора Т. О. Бондаренко (*виступи позитивні*).

УХВАЛИЛИ: На підставі експертизи дисертаційної роботи, доповіді здобувача, запитань присутніх і відповідей здобувача, обговорення учасниками засідання основних положень дисертації та виступу наукового керівника прийняти такий висновок щодо дисертаційної роботи Рукомойнікова Валентина Олександровича на тему «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX — XX століть)»:

ВИСНОВОК

щодо дисертаційної роботи Рукомойнікова Валентина Олександровича на тему
«Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної
інтерпретації (на прикладів творів для фортепіано соло XIX–XX століть)»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукової діяльності академії.

Актуальність теми дисертаційної роботи обумовлена сучасною академічною музичною практикою.

Мета дослідження — дослідити особливості роботи м'язового апарату піаніста в процесі інтерпретування музичного твору.

Для досягнення цієї мети в роботі поставлені та вирішені такі завдання:

- проаналізувати структуру м'язової будови людського тіла як фізичну основу роботи піаністичного апарату;
- розглянути елементи виконавського апарату та їх взаємозв'язки на всіх рівнях системи діяльності піаніста-інтерпретатора;
- дослідити функціонування м'язового апарату піаніста у процесі виконання музичного твору та його вплив на кінцеву інтерпретаційну версію;
- виявити механізм роботи м'язового апарату у процесі втілення нотного тексту в реальне звучання, його вплив на якість звуковидобування та кореляцію з інтонаційною ідеєю музичного твору;
- на прикладах різних фортепіанних творів XIX–XX століть виявити найбільш показові моменти роботи м'язового апарату піаніста як важливої і необхідної складової інтерпретаційного процесу.

Об'єктом дослідження є виконавський апарат піаніста в процесі музичної інтерпретації.

Предметом дослідження є специфіка роботи м'язового апарату піаніста як механізму музичної інтерпретації в творах для фортепіано соло XIX–XX століть.

Методи дослідження. дослідження має комплексний характер і ґрунтується на принципах: *системного підходу*, який об'єднує методи *інтерпретаційного/виконавського аналізу*, *компаративного аналізу*, *фактурного аналізу* і деякі прийоми *інтонаційного аналізу*, а також метод *міології* при вивченні м'язового апарату. Основним у роботі став метод інтерпретаційного аналізу, в підґрунті якого — розуміння, що музичний твір є оригінальною самостійною музично-інтонаційною програмою, яка реалізується через створений композитором нотний текст і нескінченну кількість його інтерпретаційних версій.

Робота виконана на кафедрі теорії музики Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського і відповідає змісту Перспективного тематичного плану науково-дослідної роботи НМАУ імені П. І. Чайковського на 2020–

2025 роки, зокрема темі № 19 «Проблеми аналізу музичного тексту: історія та теорія».

Формулювання наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Рукомойнікова Валентина Олександровича присвячено вирішенню актуальної наукової проблеми — осмисленню роботи виконавського апарату як невід’ємної складової процесу інтерпретації музичного твору. Сучасна теорія музичної інтерпретації, зокрема розроблена в українському музикознавстві, актуалізувала глибинні когнітивні основи музичної науки, підняла на високий рівень узагальнення всі суб’єктивні сторони об’єктивної діяльності в музичному мистецтві.

Особливе значення в інтерпретаційному процесі відіграє робота виконавського апарату піаніста, що зазвичай розглядається переважно з позицій методики, поза процесу художньої діяльності музиканта-інтерпретатора.

Проблемам піаністичного апарату присвячена достатня кількість літератури, зокрема, методичної, а також спеціальної медичної, у якій детально вивчена м’язова структура людини. Проте робота м’язів у взаємодії з усім комплексом піаніста в момент виконання, тобто в аспекті теорії інтерпретації, у вітчизняному музикознавстві не розглядалася. Поставити м’язовий апарат піаніста в єдиний інтерпретаційний ланцюжок і дослідити його роботу — саме це намагається зробити автор дисертації, що обумовлює актуальність теми.

Успішність інтерпретаційного процесу залежить від багатьох чинників — від усвідомлення виконавцем композиторського задуму до всіх наступних кроків його реалізації. У інтерпретатора з’являється відчуття, як це повинно прозвучати, а м’язовий апарат «пропонує» свою версію. Після цього відбувається узгодження уявлень і конкретних дій — як проінтонувати, щоб втілити задум композитора (розуміння виконавця), і одночасно, програти так, щоб це було комфортно для м’язового апарату. В аспекті роботи м’язового апарату ці процеси і є моментами інтерпретування (за тріадою В. Москаленка), а їх дослідження дозволяє виявити складну взаємодію між розумінням у свідомості виконавця художньої ідеї музичного твору, яка ставить певні виконавські завдання, формуванням власної стратегії виконання та безпосередніми діями музиканта у процесі звукової реалізації нотного тексту.

У дисертації досліджена структура м’язового апарату в професійній роботі піаніста. В апараті піаніста фактично працює все тіло. Але водночас основне навантаження бере на себе його верхня половина. Гра на інструменті, як відомо, вимагає не лише технічного і точного виконання нотного тексту, але й включає процес передачі композиторських ідей, емоцій, художнього задуму загалом через інтерпретацію. Виконавець створює індивідуальну «історію» твору, спираючись на власне його бачення, яке реалізує через свій піаністичний апарат. Дослідження м’язового апарату в аспекті теорії інтерпретації надає виконавцеві необхідне для

реалізації усіх творчих задач об'ємне і детальне розуміння особливостей фізіологічно-«технічного» процесу втілення виконавського задуму в процесі інтерпретування.

Аналіз фактурних фрагментів різножанрових і різностильових творів показав, що існує три типи співвідношення зорового уявлення про текст і фактичної роботи апарату піаніста. Перший — читання нот з листа не викликає відторгнення і не створює складнощів. Але при відповідному темпі при виконанні виникають певні труднощі. Другий — коли погляд на нотний текст формує відчуття великих труднощів, але при подальшому його вивченні виявляється, що фактура викладена зручно для апарату і тому особливих труднощів не може бути. Третій виникає тоді, коли і перше інтонування, і подальше виконання підтверджують складність викладення, і, відповідно, його втілення піаністичним апаратом. Це спонукає до пошуку особливих шляхів і методів подолання проблеми виконавцем.

Розробка специфічної тематики, яка була окреслена в дисертаційній роботі, в перспективі відкриває доступ до нових аспектів вивчення сценічного виконання твору, пришвидшує самостійну роботу інтерпретатора, дає розуміння технологічного процесу, допомагає виявити проблеми технічного характеру в процесі занять. І, найголовніше, — поглиблює наукове розуміння процесу інтерпретування, що надає можливість виконавцеві повною мірою розкрити художній потенціал кожного музичного твору.

3. Наукові положення, розроблені особисто дисертантом, та їх новизна.

Наукова новизна результатів дослідження, отриманих особисто здобувачем, полягає у тому, що:

Вперше:

- розглянуто роль і місце виконавського апарату піаніста в інтерпретаційному процесі в аспекті ключових положень теорії музичної інтерпретації;
- проаналізовано структуру м'язової будови людського тіла як фізичну основу роботи піаністичного апарату;
- досліджено роботу м'язового апарату як інтерпретаційного механізму на всіх рівнях системи діяльності піаніста;
- досліджено механізм роботи м'язового апарату у процесі втілення нотного тексту в реальне звучання, його вплив на якість звуковидобування і інтонаційність матеріалу;
- окреслено можливу класифікацію взаємодії «зорового» сприйняття нотного тексту піаністом і відчуття складнощів для м'язового апарату.

Дістали подальшого розвитку:

- ідеї української школи теорії інтерпретації щодо моменту інтерпретування виконавцем музичного твору;
- дослідження особливостей функціонування піаністичного апарату в сучасному українському музикознавстві.

4. Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються.

Обґрунтованість та достовірність наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечена коректним застосуванням сучасних методів дослідження (зокрема, системним підходом та методом компаративістики), а також співставленням одержаних результатів із широким колом наукових розвідок.

5. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших вчених.

Здобувач показав високий рівень теоретичної підготовки. Теоретичну основу дослідження складає значний компендіум наукових напрацювань сучасних українських та зарубіжних музикознавців з проблем теорії музичної інтерпретації, фортепіанного виконавства, структури м'язової будови людини..

У дисертації залучено ключові поняття наукових концепцій вчених, присвячені:

— проблемам інтерпретації: Базіна Н., Бурська О., Волик О., Давидов С., Жукова О., Катрич О., Коханик І., Куліш М., Москаленко В., Ніколаєвська Ю., Ринденко О., Самойленко О., Тукова І., Шаповалова Л.;

— особливостям піаністичного апарату: Ваш Ю., Гнатішин О., Грінченко А., Касьяненко Л., Маркова О., Москаленко В., Олійник Я., Саведра К., Сапольский Р., Таран І., Шаріна А., Cortot A., Gat J., Hofman J., Jepsen J., Martienssen C., Steinmüller W.;

— праці, пов'язані з творами, що аналізуються в роботі: Безбородько О., Бондаренко Л., Ван Мяо, Воскобойніков Я., Гнатів Т., Жаркова В., Івахова К., Кравченко Н., Мінич А., Негачов К., Скорик А., Harbec J., Stedron M..

6. Теоретичне та практичне значення роботи.

Зазначений напрям теми має комплексний характер і відноситься до теоретичних проблем музикознавства, зокрема теорії музичної інтерпретації. Теоретичне та практичне значення дисертації зумовлене можливістю застосування матеріалів і висновків роботи в подальших дослідженнях, у виконавській та педагогічній практиці (зокрема, в навчальних дисциплінах та курсах вищих мистецьких закладів «Новітні тенденції в українській композиторській творчості XIX–XX століття», «Українське фортепіанне мистецтво», «Аналіз музичних творів», «Актуальні проблеми музичного твору: теорія, методологія, персоналії»,

«Інтерпретація музичного твору», «Сучасна музика: проблеми виконавства актуального музичного мистецтва» тощо).

7. Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні положення дисертації опубліковано в **трьох** наукових працях, серед всіх — у наукових фахових виданнях України.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації: публікації у наукових фахових виданнях України:

1. Рукомойніков В. Робота м'язового апарату піаніста у складних фактурно-технічних умовах // Актуальні питання гуманітарних наук. 2023. № 68, том 2. С. 84–92. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/68-2-12>
2. Рукомойніков В. Функціонування апарату піаніста у роботі над поліфонічним твором (на прикладі фуги Фа мажор Мирослава Скорика) // Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. № 83, том 3. С. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/83-3-6>
3. Рукомойніков В. Особливості роботи піаністичного апарату в процесі виконавського прочитання нотного тексту // Актуальні питання гуманітарних наук. 2025. № 85, том 2. С. 165–171. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/85-2-25>

Результати дисертаційної роботи повністю відображено в публікаціях.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат (перевірку наявності текстових запозичень виконано за допомогою системи [strikeplagiarism.com](https://www.strikeplagiarism.com)), рецензенти дійшли висновку, що дисертаційна робота Рукомойнікова Валентина Олександровича «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX — XX століть)» є результатом самостійних досліджень здобувача і не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

8. Апробація матеріалів дисертації.

Головні ідеї і положення роботи були викладені у доповідях на **чотирьох** всеукраїнських і міжнародних наукових конференціях:

1. Рукомойніков В. О. Принцип роботи апарату піаніста (на прикладі творів Р. Шумана та Ф. Ліста) // Міжнародна науково-творча конференція «Богатирьовські читання: школа теорії та практики» / Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського. Харків, 17–19 березня 2023 р., на платформі ZOOM.

2. Рукомойніков В. О. Принцип роботи апарату концертмейстера у класі зі струнними інструментами, аспекти посадки та роботи м'язів // Міжнародна науково-практична конференція «Феномен струнно-смичкового виконавства у науково-педагогічному і культурно-мистецькому просторі України» / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 15–16 листопада 2023 р., на платформі ZOOM.
3. Рукомойніков В. О. Робота апарата піаніста в етюдах Дьордя Лігеті: інтерпретаційний аспект (до 100-річчя від дня народження) // Тринадцята міжнародна конференція «Ювілейні та пам'ятні дати 2023 року» / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 20–21 листопада 2023 р., на платформі ZOOM.
4. Рукомойніков В. О. Особливості інтерпретації піаніста в концертмейстерському класі в аспекті виконавського апарату // III Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні питання концертмейстерського мистецтва в музичному просторі України та світу» / Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 4–6 березня 2024 р., на платформі ZOOM.

9. Відповідність змісту дисертації спеціальності з відповідної галузі знань, з якої вона подається до захисту.

За своїм фаховим спрямуванням, науковою новизною і практичною значимістю дисертаційна робота Рукомойнікова Валентина Олександровича «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX–XX століть)» відповідає спеціальності 025 — «Музичне мистецтво». Здобувачем повністю виконано освітню та наукову складову освітньо-наукового рівня вищої освіти.

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертаційна робота Рукомойнікова Валентина Олександровича «Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX–XX століть)» відповідає вимогам, передбаченим пунктами 5, 6, 7, 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а також наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій».

Враховуючи високий рівень виконаних досліджень, а також актуальність теми роботи, наукову новизну результатів та їх наукове і практичне значення, кафедра теорії музики рекомендує дисертацію Рукомойнікова Валентина Олександровича

«Специфіка роботи виконавського апарату піаніста в процесі музичної інтерпретації (на прикладі творів для фортепіано соло XIX — XX століть» до захисту в разовій раді для здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 — «Музичне мистецтво» з галузі знань 02 — «Культура і мистецтво».

Результати відкритого голосування:

присутні 12 осіб:

«за» — 12,

«проти» — немає,

«утримались» — немає

Завідувач кафедри теорії музики,
кандидат мистецтвознавства,
професор

І. М. Коханик

Секретар кафедри теорії музики,
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач

А. В. Івко

І. М. Коханик
А. В. Івко
Засвідчую: начальник загального відділу
Національної музичної академії
України імені П. І. Чайковського